

28 липня — Всесвітній день боротьби з гепатитом

Нічого не бачу, нічого не чую, нічого не скажу?

Світлана Коваль

Як це не прикро, але символом Всесвітнього дня боротьби з гепатитом є трійко відомих мавпочок — на знак ігнорування сучасним суспільством проблем, якими загрожує світу це захворювання

Датою відзначення події є день народження Баруха Самюеля Блумберга, лауреата Нобелівської премії, американського лікаря, який відкрив вірус гепатиту В. Уперше такий день було проведено у 2008 р. з ініціативи Міжнародного альянсу щодо боротьби з гепатитом. ВООЗ додала дату в свій календар і таким чином Всесвітній день боротьби з гепатитом набув офіційного статусу.

Віруси гепатиту вважають одними з основних чинників ризику для здоров'я людства. За даними ВООЗ, від гепатиту потерпають близько 2 млрд людей у світі, тобто кожен третій житель планети. У деяких країнах на вірусний гепатит А перехворіла більша частина населення, а десята частина є носієм гепатиту В і С.

Якраз тому проведення Всесвітнього дня боротьби з гепатитом передусім спрямоване на привертання уваги пацієнтів і лікарів до цієї теми, визнання важливості і застосування гігієнічних знань у повсякденному житті, проведення імунопрофілактики гепатиту А і В та профілактичних щеплень, що в цілому дозволить зберегти здоров'я людей.

П'ЯТЬ ВІРУСІВ

— Гепатитом називають запалення тканин печінки, — пояснює Світлана Коваль, завідувач відділення сімейної медицини КНП «5-та МКП м. Львова».

Існує п'ять основних вірусів гепатиту, які визначають за типами — А, В, С, D і E. Залежно від типу гепатитом можна заразити-

ся або від інфікованих рідин організму, або від заражених харчових продуктів і води. Усі типи гепатитів можуть спричиняти гостре і хронічне запалення печінки, яке іноді призводить до цирозу чи раку. Гепатит Е може завершитися летально у 20% вагітних жінок.

Убезпечитися від гепатиту можна двома способами: дотримуватися гігієни (для захисту від вірусів А і Е) та виявляти обережність при переливанні крові і під час статевих контактів (для захисту від вірусів В і С). Другий надійний спосіб у понад 95% випадків — щеплення. Зазвичай вакцина надійно захищає людину від зараження вірусами А і В.

ГЕПАТИТ С: ЦИФРИ І ФАКТИ

Гепатит С — хвороба печінки, яку провокує вірус С, спричиняючи як гостру, так і хронічну інфекцію. За важкістю перебігу вона може варіювати від легкої форми, що триває кілька тижнів, до важкої пожиттєвої.

Вірус гепатиту С передається з кров'ю. Таке може статися у разі вживання ін'єкційних наркотиків, нестерильного проведення медичних маніпуляцій (зокрема, стоматологічних), пірсингу і татуювання, переливання неперевіреної крові, під час манікюру за відсутності належної стерилізації інструментів.

Гепатит С не передається через грудне молоко, харчові продукти, воду чи при безпечних контактах (обійми, поцілунки, спільне харчування з інфікованою особою).

У світі від хронічної інфекції гепатиту С потерпають 71 млн людей. У багатьох з них з часом розвинеться цироз або рак печінки. Приблизно 399 тис. людей щороку помирають від гепатиту С, здебільшого від цирозу і гепатоклітинної карциноми.

З допомогою противірусних препаратів можна вилікувати більш як 95% людей з інфекцією гепатиту С, а отже, знизити ризик смертності від раку і цирозу, проте доступ до діагностики і лікування є низьким.

На сьогодні вакцини від гепатиту С не існують.

Проблема вірусного гепатиту С ускладнюється ще й тим, що вірус уражає не тільки печінку, а здатний зумовлювати патологію багатьох органів. Гломерулонефрит, цукровий діабет, ураження лімфатичних вузлів, нервової системи і серцевого м'яза, захворювання шкіри, артрит, статеві дисфункції — ось лише невеликий перелік наслідків агресивності цього мікроорганізму.

ГЕОГРАФІЯ ВІРУСУ С

Гепатит С виявляють у всьому світі, але найчастіше у регіоні Східного Середземномор'я і в Європейському регіоні ВООЗ, де його поширеність становить 2,3 і 1,5% відповідно. В інших регіонах ВООЗ показники варіюють від 0,5 до 1,0%. Вірус гепатиту С притаманні численні штами (або генотипи), які розподіляються відповідно до територій.

За даними ВООЗ, Україна належить до країн із середньою поширеністю гепати-

ту С — інфіковано приблизно 3% громадян, що становить близько 1 млн 170 тис. осіб [1]. Торік, за повідомленням відділу комунікацій Центру громадського здоров'я МОЗ України, в країні зареєстровано майже 500 нових випадків захворювання.

Групи підвищеного ризику:

- люди, які вживають ін'єкційні наркотики;
- пацієнти, що використовують інтраназальні лікарські засоби;
- хворі, яким уводять продукти крові або проводять інвазивні процедури у медичних закладах без належного контролю над інфекцією;
- діти, які народилися у матерів, інфікованих вірусом гепатиту С;
- люди, сексуальні партнери яких інфіковані вірусом гепатиту С;
- пацієнти з ВІЧ-інфекцією;
- особи, які перебували чи перебувають в ув'язненні;
- люди з татуваннями і пірсингом.

СИМПТОМИ ТА ДІАГНОСТИКА

За словами Світлани Коваль, інкубаційний період гепатиту С триває від 2 тиж до 6 міс. Приблизно у 80% людей після початкового інфікування не виникає ніяких ознак захворювання. У пацієнтів з гострими симптомами можливі висока температура тіла, втома, зниження апетиту, нудота, блювання, біль у ділянці живота, потемніння сечі, кал сірого кольору, біль у суглобах, пожовтіння шкіри і білків очей.

Через те, що зазвичай гостра інфекція вірусу гепатиту С має безсимптомний перебіг, її зрідка діагностують на ранньому етапі. Окрім того, стадія розвитку хронічної інфекції гепатиту С також може бути

безсимптомною впродовж десятиліть, хоча захворювання розвивається аж до значного ураження печінки.

У більшості пацієнтів гостра фаза гепатиту С змінюється на латентну з багатолітньою персистенцією вірусу в організмі. Прихована фаза може тривати до 10–20 років. І хоча люди вважають у цей період себе здоровими, вони залишаються потенційним джерелом інфекції. Єдиною скаргою може бути незначна важкість справа під ребрами, яка проявляється у разі зміни режиму харчування і під час фізичних навантажень. У них можуть виявити незначне збільшення і ущільнення печінки і селезінки.

У латентний період аналізи крові показують тільки невелике підвищення рівня ферменту аланінамінотрансферази і періодично виявляють РНК вірусу гепатиту С.

Реактивація, тобто повернення гепатиту С, зазвичай виникає в середньому через 14 років, цироз печінки — через 18, гепатоцелюлярна карцинома — через 23–28 років.

Після діагностування хронічної інфекції гепатиту С на підставі результатів біопсії та різних неінвазивних тестів оцінюють ступінь ураження печінки — фіброз і цироз. Лабораторний тест дає можливість виявити генотип штаму гепатиту С. Таких генотипів існує 6 і вони по-різному реагують на лікування. Залежно від ступеня ураження печінки і генотипу вірусу визначають схеми лікування недуги.

ДЕСЯТИЛІТНЯ СТРАТЕГІЯ ВООЗ

ВООЗ закликає країни збільшити кількість послуг з тестування та лікування хворих на гепатит, щоб вилучити вірусні гепатити з переліку загроз для здоров'я населення вже до 2030 р.

Щоб викоринити гепатит С, ВООЗ рекомендує пропонувати лікування усім особам, в яких діагностовано вірусний гепатит С (12 років і старше), та використовувати пангенотипні препарати прямої противірусної дії (ПППД) при лікуванні хворих із діагностованим вірусним гепатитом С (18 років і старших).

Загальні клінічні рекомендації ВООЗ із лікування гепатиту С:

- при застосуванні ПППД визначати генотип перед початком лікування не обов'язково;
- для оцінки фіброзу печінки у разі обмежених можливостей рекомендовано використовувати неінвазивні методи (APRI, FIB-4);
- хворі добре переносять ПППД, хоча вони проявляють незначні побічні ефекти: на початку та наприкінці лікування достатньо проводити лабораторний моніторинг токсичності;
- по закінченні лікування ПППД для оцінки результатів лікування на 12-му тижні проводиться тестування на наявність вірусу гепатиту С у пацієнта.

Дітям з хронічним гепатитом С, яким ще не виповнилось 12 років, рекомендовано розпочинати лікування у віці 12 років й не використовувати інтерфероновмісні режими (за винятком ситуацій, коли немає альтернативи).

З допомогою сучасних ПППД можливо вилікувати понад 95% людей з вірусним гепатитом С.

Цьогоріч МОЗ України отримало найнижчу за всю історію державних закупівель ціну на інноваційне лікування вірусного гепатиту С: курс лікування новітніми препаратами прямої дії коштуватиме в нашій країні 89 доларів. Завдяки цьому держава зможе вилікувати усіх пацієнтів з гепатитом С, які стоять у черзі на лікування. Для пацієнтів лікування буде безоплатним. Наступного року лікування отримає вся черга пацієнтів, яким встановлено діагноз гепатиту С.

Ліки, що вже цього року закуповує Україна, є універсальними, оскільки ефективно діють одразу на всі генотипи вірусу гепатиту С та відповідають новим рекомендаціям Європейської асоціації з вивчення захворювань печінки.

МОЗ України також розробило та оприлюднило для громадського обговорення «Проект Стратегії профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів В та С до 2030 року».

Лариса Дедишина

Література

1. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги: вірусний гепатит С у дорослих. Наказ МОЗ України від 18.07.2016 №729.

